

07.01.2021

POL-2020-71997

Sisäministeriö
kirjaamo@intermin.fi
lainsaadantoyksikko_poliisiosasto@intermin.fi

Poliisihallitus
POL_VP_Poliisihallitus_Esikunta
vesa.pihajoki@poliisi.fi

Sisäministeriön lausuntopyyntö SMDno-2018-365

Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunto liittyen;

Hallituksen esitys laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräistä siihen liittyviksi laeiksi

Sisäministeriö sekä Poliisihallitus ovat pyytäneet poliisiyksiköitä antamaan lausuntonsa Hallituksen esityksestä laiksi Puolustusvoimien virka-avusta poliisille sekä eräistä siihen liittyviksi laeiksi.

Lainsäädäntöehdotus perustuu muuttuneen turvallisuusympäristön sekä tämän myötä muuttuneiden poliisitoiminnallisten tarpeiden muodostamaan sääntelyn päivitykseen. Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan ehdotus sekä selkeyttää että modernisoi poliisin ja Puolustusvoimien välistä, osin jo ikääntynyttä sääntelyä.

Edellä mainitun lisäksi uudessa laissa todettaisiin muun muassa ne tehtävät, joiden suorittamiseksi poliisilla olisi oikeus saada Puolustusvoimilta virka-apua sekä säädettäisiin yleisesti virka-aputilanteita koskevista johto- ja vastuusuhteista, virka-apuosastosta, kustannuksista ja virka-aputoiminnassa aiheutettujen vahinkojen korvaamisesta.

Sääntelyn uudistamisella pyrittäisiin mahdollistamaan poliisijohtoinen, mahdollisimman tehokas ja oikea-aikainen puuttuminen vakavimpiin hengelle ja terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttaviin rikoksiin, erityisesti terrorismirikoksiin siten, että poliisi voisi tilanteen näin vaatiessa johtaa ja käyttää Puolustusvoimien, tai Rajavartiolaitoksen, kalusto-, henkilöstö- ja osaamisresursseja omilla tehtävillään.

Sääntelyn uudistukselle on olemassa hyvät ja kokonaisturvallisuuden kannalta ymmärrettävät perustelut.

Lounais-Suomen poliisilaitos lausuu yksittäisinä huomioina lisäksi seuraavaa.

2 § Virka-avun edellytykset

Säännöksen täsmennykset ovat asiallisia ja esityksessä selkeästi perusteltuja. Säännöksessä säädetään poliisin oikeudesta saada virka-apua, eriyttämättä Poliisihallitusta ja sen alaisuudessa toimivia yksiköitä Suojelupoliisista. Suojelupoliisi voi pyytää muuta kuin aseellisten voimakeinojen käyt-

töä sisältävää virka-apua, mikä ilmenee 6 §:n 2 mom. virka-avun sisällöstä ja päättämisestä. Selkeyden vuoksi voisi mainita erikseen 2 §:ssä Suojelupoliisiin edellytyksistä saada virka-apua oman tehtäväpiiriinsä liittyvissä tilanteissa.

Edellytykset on jaettu 10 kohtaan, jotka ovat sisällöltään melko tyhjentäviä. Erillisenä huomiona poliisilaitos nostaa arvioinnin siitä, olisiko esityksessä syytä jollain tavalla huomioida esim. tietoverkkoon ja infrastruktuuriin vaikuttavat rikokset, jotka eivät vielä aiheuta vaaraa hengelle ja terveydelle (kyber, hybridi).

4 § Suunnittelu ja varautuminen virka-aputehtävissä

Voimassa oleva virka-apulaki ei sisällä valmistautumista ja varautumista koskevia säännöksiä, jonka varaan käytännön viranomaistoiminta erilaisten uhkakuvien torjunnassa pitkälti rakentuu. Nykymenettely varautumisen suhteen perustuu poliisin ja Puolustusvoimien välillä olevaan viranomaisyhteistyöhön, kommunikaatioon ja käytäntöön, jonka mukaisesti pelkkää kaluston liikkuttelua varautumismielessä ei voida tulkita virka-apulain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuksi aseellisen voiman käytöksi.

Lakiehdotukseen sisällytetty säännös vaativaan virka-aputehtävään varautumisesta selkeyttää käytäntöä. Säännös myös velvoittaisi poliisia ja Puolustusvoimia yhteiseen suunnitteluun ja muihin toimenpiteisiin, joilla varmistetaan virka-aputehtävien asianmukainen hoitaminen.

6 § Virka-avun sisältö ja virka-avun antamisesta päättäminen

Lausuttavana olevassa hallituksen esityksessä toimivaltaiset päätöksentekotahot olisivat lähtökohtaisesti samat kuin voimassaolevassa lainsäädännössä; virka-apupäätöksen tekee pääesikunta tai aselajin (maavoimat, merivoimat, ilmavoimat) esikunta (operaatiokeskus).

Poliisihallitus pyytäisi sellaista virka-apua, joka sisältää Puolustusvoimien henkilöstön ja kaluston käyttöä ja se voi sisältää enintään sotilaan henkilökohtaista aseistusta, jonka vaikutukset on tarkoitettu lähinnä yksilöityyn kohteeseen ja ovat ennustettavissa. Kiireellisessä tilanteessa virka-apua voi pyytää myös Poliisihallituksen alainen poliisiyksikkö.

Tällainen pyyntö- ja päätöksentekomalli tuo Lounais-Suomen poliisilaitoksen käsityksen mukaan perinteisen virka-avun pyytämisen lähemmäs sellaista operatiivista tasoa, jolla tilannekuva tosiseikkoineen akuutilla hetkellä parhaiten muodostuu.

Joukko-osastojen tai sotilaslaitosten komentajat eivät kuitenkaan enää voisi päättää virka-avun antamisesta, mutta toisaalta ehdotuksen perustelujauksista ilmenee, että pääesikunta pystyy tuottamaan asiaan vaadittavat ympärivuorokautiset päivystysjärjestelmät. Lounais-Suomen poliisilaitoksen näkökulmasta tärkeintä on kuitenkin tilannekuvan vaatima ympärivuorokautinen päätöksentekokyky, ei niinkään se kenelle päätöksen toimivaltuus on osoitettu.

Säännöksen 2 momentissa säädetään Suojelupoliisin oikeudesta pyytää muuta kuin aseellisten voimakeinojen käyttöä sisältävää virka-apua, tällaisesta virka-avun antamisesta päättää pääesikunta tai maavoimien, merivoimien tai ilmavoimien esikunta. Säännöksestä ei ilmene, tulisiko Suojelupoliisin informoida Poliisihallitusta sellaisesta pyynnöstä, jolla voi olla vaikutusta Poliisihallituksen tai sen alaisuudessa toimivien yksiköiden toimintaan.

7 § Vaativa virka-apu

Edellytykset vaativalle virka-avulle ovat melko väljästi kirjoitettu mikä toisaalta antaa liikkumavaraa reagoida tilanteen mukaisesti olettamuksiin perustuen. Toisin sanoen vaativan virka-avun antamisesta päätettäessä ei vaadita konkreettista ja välittömästi suurta ihmismäärää uhkaavan vaaran olevan käsillä, mikä myös perusteluissa todetaan.

9 §. Päätöksenteko vaativasta virka-avusta

Päätöksenteon osalta poliisilaitos kannattaa A-versiota, jolla turvataan tavoitettavuus jo ennestään 24/7 toimivien johtamisjärjestelmien kautta.

11 § Virka-aputehtävän johtaminen

Säännös vastaa pitkälti voimassaolevaa säännöstä ja siitä käy selkeästi ilmi, että virka-aputehtävää johtaa poliisi ja poliisi myös päättää virka-avun antamisen keskeyttämisestä ja lopettamisesta. Ehdotettu sääntely ei Lounais-Suomen poliisilaitoksen käsityksen mukaan mahdollista ns. liiallista puolustusvoimien käyttämistä poliisin tehtävissä, vaan virka-apu on luonteeltaan poikkeuksellista, tilapäistä ja yksittäisen poliisitehtävän hoitamiseen sidottua, ja sen edellytysten olemassa oloa tulee jatkuvasti seurata.

Säännöksestä voi saada käsityksen, että pelkästään poliisi päättää virka-avun antamisen keskeyttämisestä ja lopettamisesta, mutta erikseen säädetään kuitenkin lakiehdotuksen 9 §:ssä valtioneuvoston oikeudesta päättää jo aloitetun virka-avun keskeyttämisestä. Mahdollisesti tätä muotoilua olisi syytä 11 §:ssä vielä selventää, jos se katsotaan aiheelliseksi.

15 § Vahingonkorvaus

Säännös vastaa nykyistä vahingonkorvausta sääntelevää pykälää ja siinä viitataan poliisilain 8 luvussa säädettyyn valtion vahingonkorvausvastuuseen. Poliisilaitos nostaa huomiona sen, kattavatko poliisilain vahingonkorvaussäännökset riittävästi kaikki tilanteet (pakkotoimenpiteet), jossa vahinkoa on aiheutettu joko teettämällä tai etenkin tekemättä jättämällä, mikä voi tulla kyseeseen erityisesti vaativan virka-avun kohdalla.

Poliisipäällikkö

Risto Lammi

Apulaispoliisipäällikkö

Maria Hoikkala

Poliisipäällikkö

Risto Lammi

Apulaispoliisipäällikkö

Maria Hoikkala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 07.01.2021 klo 11:41. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.